

עסקים ולומדים

זוית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת וארא ■ כ"ח בטבת תשס"ט ■ 24 בינואר 2009

מרכז הבנייה הישראלי

מכללת בילדינג - געש

STRATIVITY

STRATIVITY GROUP

על העבדות שבחירות

זו גם הסיבה בגללה תופסת יציאת מצרים מקום חשוב כל-כך באתוס הלאומי-יהודי. יציאת מצרים איננה אירוע חד-פעמי, כי אם אירוע מתמשך והדברים נכונים הן במימד הלאומי והן במימד האישי. זיכרון יציאת מצרים תובע מאתנו לשים מול גג עיננו את התכלית הסופית, לצד ההכרה הצלולה שלא ניתן לצאת ממצר ללא מטרה ברורה. זוהי גם המשמעות העמוקה לפסוק המוכר המופיע בהגדה של פסח הקובע כי "בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". לצאת ממצרים פירושו לדעת להתעסק לכל אורך הדרך במהות ולא באמצעים. בידיעה כי לחירות אין משמעות אם לא יוצקים לתוכה תוכן.

גם בפרשה שלנו אנו נתקלים במחלה זו של בריחה מהמשמעות. כאשר שמה בא לבשר לעם ישראל את בשורת הגאולה, הם מסרבים לשמוע והנימוק לכך בפסוק: "ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה" (שמות ו, ט).

המדרש מסביר כי "קוצר הרוח" של עם ישראל היה למעשה מצב שכיום מכונה בפסיכולוגיה המודרנית כ"בריחה" או "הדחקה". עם ישראל "בורח" אל העבודה הקשה, דוחק את עצמו בכוח אל מציאות שלא מאפשרת לחשוב, וכל זאת בכדי לפטור את עצמו מעיסוק בשאלת המהות האלוהית שהיא התוכן לחופש.

הזכרתה של יציאת מצרים בכל יום נועדה בראש ובראשונה להדגיש לאדם היהודי את החובה התמידית לשאול ולבחון את עצמו: מנין הוא בא, לאן הוא הולך ובעיקר: עבור מה אנו עמלים ויגיעים.

הלקח הזה חשוב לא רק ברמה האישית, אלא גם ברמה המשפחתית, הלאומית והחברתית. יום-יום אנו צועדים לעמל יומנו, משקיעים משאבים עצומים, מייעלים עבודה, הולכים להשתלמויות, מעסיקים יועצים ואנשי אסטרטגיה. גם בבית אנו עוטפים את היקרים שלו בכל הטוב האפשרי.

כל אלה טובים וחשובים ללא ספק, אולם ראוי לזכור גם את ערכי הקיום הלא-מדידים והבלתי ניתנים לכימות שחייבים להימצא בבסיס הפעילות והיצרנות: מוסר ומצפון, צדק חברתי ושימור המשפחה תוך הנחלת חינוך וערכים. אם לכל אלה לא נגיע, הרי שאין טעם בכל האמצעים החומריים בהם אנו עמלים לאורך הדרך.

האתוס הלאומי של יציאת מצרים הוא אחד מאבני היסוד החשובים ביהדות. אזכור יציאת מצרים מלווה אותנו בקידוש בליל השבת, בחגים ובמועדים, כמו גם בתפילות כולן, וכל זה כחלק מן הציווי בתורה המורה: "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך".

אפשר להביט על מרכזיותה של יציאת מצרים ביהדות כדבר מובן ומתקבל על הדעת, בדיוק כפי שכל בן אומה אחרת יתייחס לאירוע המכונן של העם אליו הוא משתייך. יחד עם זאת, נשאלת השאלה מדוע ביהדות ישנה תביעה לחזור ולהזכיר בפה את יציאת מצרים? האם יש כאן חשך מתסמונת הזיכרון הקצר, או שאולי יש כאן עניין עמוק יותר?

בפרשת השבוע שלנו, פרשת "וארא", מוזכרים ארבע לשונות (לשונות=פעלים) של גאולה שבהם משתמש הקב"ה כדי לבסס ולהסביר את תכלית מהלך יציאת מצרים: "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (שמות ו', ו-ז).

לכאורה בהכרזתו של הקב"ה על הגאולה העתידה לבוא, הייתה יכולה הפרשה להסתיים, שהרי איזו תכלית נעלה יותר ישנה מיציאה מעבדות לחרות? אולם הקב"ה ממשיך וקובע כי מהלך הגאולה מכוון למטרה אחרת לגמרי: "והייתי לכם לאלוהים וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים". סיומת זו מגלה לנו כי תכלית שונה לחלוטין עומדת מאחורי יציאת מצרים. זוהי איננה סתם יציאה מעבדות לחרות, אלא מעבר מעבדות למלך בשר ודם להשתעבדות לא פחות מחייבת לרעיון האלוהי נשגב.

סיפור מוכר וידוע מספר על מלך שביקש לקבור את רעייתו המלכה האהובה, לאחר שזו הלכה לעולמה, בעמק המרהיב אליו צפה ארמונו. המלך טרח והגה רבות באחוזת הקבר שתוקם, במצבה המפוארת ובגנים שיקיפו אותה, ואנשי החצר עמלו קשות במהלך שנים רבות בכדי להשלים את המלאכה. באחד הימים, לאחר שסוף-סוף הושלמו העבודות, יצא המלך למרפסת הארמון הביט אל העמק ואז שאל את יועציו: "אמר לי, מהו הכתם השחור הזה, שם, בעמק?"

הנמשל בסיפור ברור: פעמים רבות אנו עסוקים בשליחות או בהגשמתה של מטרה מסוימת. אמו מתכננים, מכינים, מציגים, משכנעים, מדגישים, מעצבים ומה לא, אולם לעיתים העיסוק באמצעים משכיח את המטרה; את הסיבה שבגללה בכלל התחלנו בכל ויצאנו אל הדרך.

הרב שי פירון

ראש ישיבת ההסדר והישיבה התיכונית

בפ"ת ומרבני 'צהר'

בראשית

שמות

ויקרא

במדבר

דברים

ארא בא בשלח יתרו משפטים תרומה תצוה כי-תשא ויקהל-פקודי